

DOI 10.36074/logos-24.01.2025.085

ПСИХОМЕТРИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ «ШКАЛА ОСОБИСТІСНОЇ ДИНАМІКИ»

Троценко Андрій Леонідович¹

Науковий керівник: Мазяр Олег Васильович²

1. аспірант кафедри соціальної та практичної психології

Житомирський державний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА

ORCID ID: 0009-0006-7698-786X

2. доктор психологічних наук, доцент,

професор (б.в.з.) кафедри соціальної та практичної психології

Житомирський державний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА

ORCID ID: 0000-0003-2718-9053

Шкала особистісної динаміки є новим діагностичним інструментом, який розроблений на основі теоретичних положень О.В. Мазяра про чотири основні типи особистості: конгруентний, конформний, ізольований та психотичний [[2]]. Автор додатково виділяє конструкт невротичності, який впливає на типологічну інверсію (перехід з одного типу особистості в інший). Назви шкал відповідають зазначеній теоретичній моделі. Опитувальник також має додаткову шкалу, яка визначає рівень невротичності.

Проведене дослідження на вибірці 500 респондентів віком від 14 до 74 років підтвердило валідність методики [[3]]. Для її встановлення використані методи, які рекомендовані у психометрії. Зокрема, встановлена конкурентна валідність: відібрані релевантні методики, шкали яких вимірюють подібний психологічний конструкт. Між ними виявлені високі статистично значимі зв'язки на рівні $p < 0.001$. Коефіцієнти кореляцій r -Спірмена між шкалами розробленої методики та конкурентними представлені на рис. 1. Показники коливаються від 0.21 до 0.62. Сукупність прямих кореляцій свідчить про зв'язок розроблених конструктів із релевантними шкалами валідних методик, що підтверджує валідність.

Слабку кореляцію має лише шкала *Конформний*. Можливі причини такого зв'язку: 1) низький коефіцієнт α -Кронбаха конкурентної шкали ($\alpha = 0.40$); 2) особливості розробленої шкали. Постає потреба додаткового вивчення

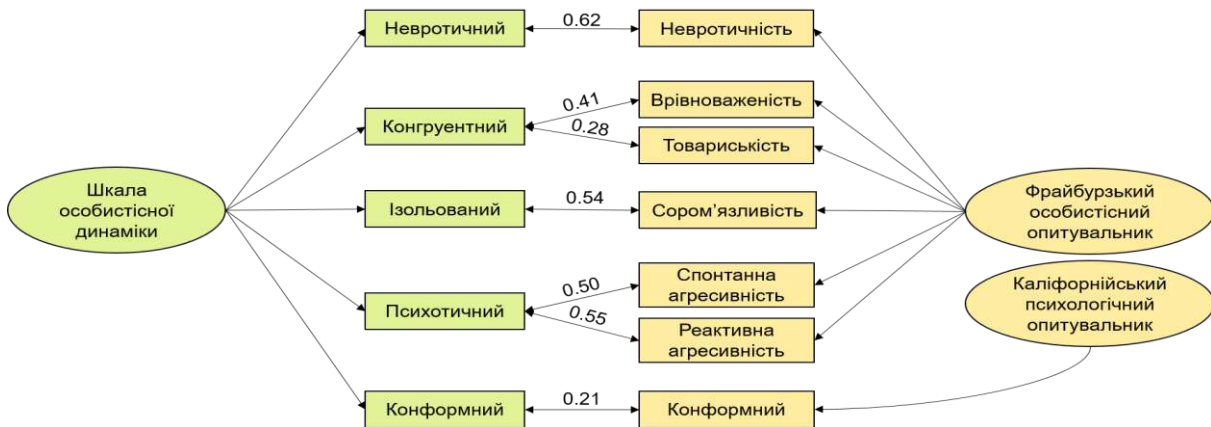

Рис. 1. Модель конкурентної валідності (n = 500)

шкали *Конформний* у подальших дослідженнях. Показники внутрішньої узгодженості шкали особистісної динаміки коливаються від задовільних до відмінних.

Для перевірки психометричних властивостей надійності розробленої методики проведено ретестове дослідження через шість місяців з особами, які брали участь у попередньому опитуванні. Повторно пройшли опитування 211 досліджуваних. Інтервал у шість місяців між зрізами обраний, відповідно до рекомендацій з розробки психологічних методик. Це зменшує ймовірність, того що респонденти можуть відтворити відповіді, які запам'ятали. Згідно з експериментами, учасники, які вдруге виконують завдання, розпізнають його та відтворюють попередню відповідь, щоб мінімізувати зусилля. Для того, щоб обійти цю проблему респондентам давали ті самі завдання через кілька тижнів, місяців або змінювали стимули, щоб їх було неможливо впізнати [[4]].

Результати ретестової надійності представлені на рис. 2. Між зрізами виявлені високі статистично значимі зв'язки ($p < 0.001$). Коефіцієнти кореляцій коливаються від 0.56 до 0.79. Це свідчить про достатньо хорошу надійність. Більшість шкал демонструють стійкість конструктів у часі. Шкала *Конгруентний* має найбільшу частку відповідей респондентів, тому демонструє найменший показник кореляції між зрізами. Це обмовлено шумом даних [1]. При збільшенні кількості відповідей зростає ймовірність розбіжностей. Шкала *Конформний* має меншу ретестову надійність через зміни у самих респондентах, які обмовлені адаптацією. Це підтверджено додатковими шкалами, які вимірювали параметри самопочуття учасників (настрій, фізичний комфорт, бадьорість, втома, стрес). Результати конкурентних методик подібні, що свідчить про достовірність даних.

섹션 26.

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

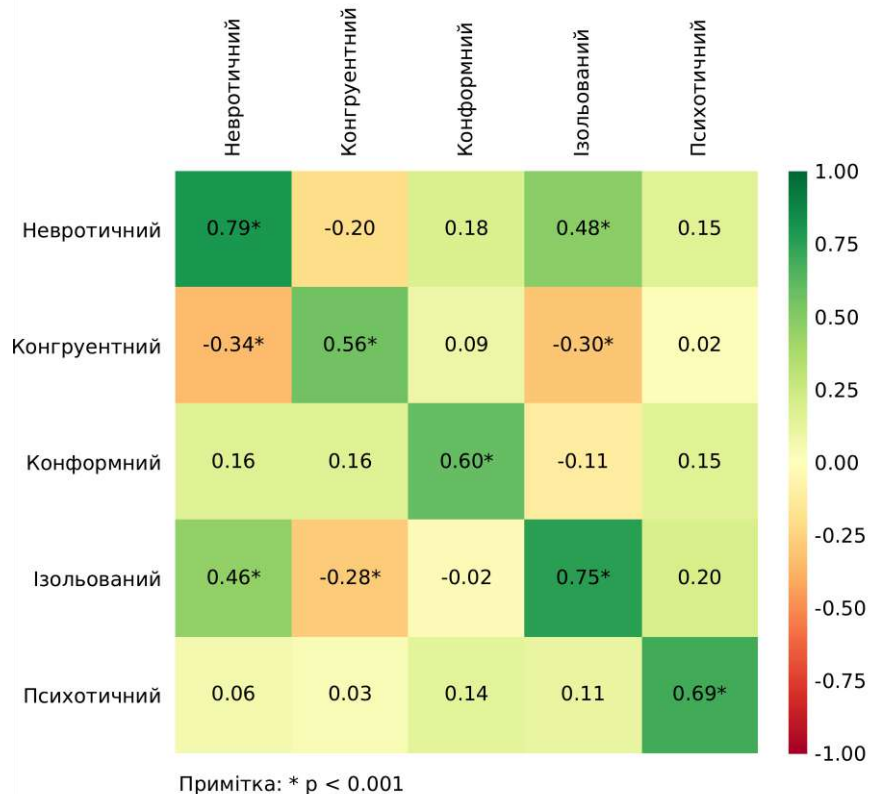

Рис. 2. Ретестова надійність шкали особистісної динаміки (n = 211)

Зазначені психометричні властивості шкал *Конгруентний* та *Конформний* відбивають прояви ситуативного шуму [[1]]. Неможливо здійснити абсолютно однаковий повторний рух, наприклад, м'язом руки чи повторити тембр голосу. Кожного разу можуть задіюватися дещо інші нейрони та нервові зв'язки. Те саме стосується наших суджень. Це підтверджує низка досліджень та експериментів. Зокрема, рентгенологи у 20% випадків, можуть поставити різний діагноз після оцінки того самого знімку через певний час [[5]]. Спеціалісти із дактилоскопії можуть прийти до різних заключень, якщо перевірятимуть відбитки певної особи з інтервалом у кілька тижнів [[6]]. Ситуативні шуми не є найбільшим джерелом розбіжностей між тестовими зрізами. Людина може дещо відрізнятись від себе самої у часових інтервалах, але найбільша відмінність буде, якщо порівняти з іншою особою. Ситуативні шуми мають слабший вплив на варіативність, ніж стабільніші індивідуальні відмінності. Будь-який розроблений діагностичний інструмент показуватиме лише приблизні дані. Виявити всі ситуативні шуми неможливо, але розуміння їхнього механізму дає змогу створювати більш ефективні методики.

Висновки. Шкала особистісної динаміки має психометричні показники, які відповідають основним вимогам до розробки тестів. Валідність та надійність методики встановлена за допомогою статистичних методів та аналізу даних. Виявлено, що опитувальник має дві шкали, які чутливі до ситуативного шуму. Отримані результати мають важливе значення для вдосконалення та формування остаточної моделі методики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Канеман Д., Сібоні О., Санстейн К. Шум: хибність людських суджень. Київ : Наш Формат, 2023. 337 с.
- [2] Мазяр О. В. Генезис і динаміка диснонансів особистості: системний підхід : дис. ... д-ра псих. наук : 19.00.01 / Інс. псих. ім. Г. С. Костюка. Київ, 2021. 475с.
- [3] Троценко А. Л. Валідизація Шкали особистісної динаміки. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2024. №3. С. 52–62.
- [4] Ashtron R. H. A Review and Analysis of Research on the Test-Retest Reliability of Professional Judgment. *Journal of Behavioral Decision Making*. 2000. Vol. 13, No. 3. P. 277–294.
- [5] Hoffman P. J., Slovic P., Rorer L. G. An analysis-of-variance model for the assessment of configural cue utilization in clinical judgment. *Psychological Bulletin*. 1968. Vol. 69, No. 3. P. 338–349.
- [6] Grimstad S., Jørgensen M. Inconsistency of expert judgment-based estimates of software development effort. *Journal of Systems and Software*. 2007. Vol. 80, No. 11. P. 1770–1777.

